Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SİVİL KATILIM PROJESİ

Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı

TÜRKİYE SAKATLAR DERNEĞİ • 1960 •

AVCILAR BELEDİYE BAŞKANLIĞI

TBB TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI
REPUBLIC OF TÜRKİYE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS DIRECTORATE FOR EU AFFAIRS

UNDP

Künye

Belge Başlığı
Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı

Hazırlayan
Türkiye Sakatlar Derneği (TSD)
Ördek Kasap Mah. Aşağıguraba Cad. No: 31/33 Kat: 4, Çapa/Fatih, İstanbul/Türkiye
Tel: +90 212 521 49 12
E-posta: info@tsd.org.tr

Tarih ve Yer
İstanbul – 2026

Yayımlayan ve Sorumlu Kurum
Türkiye Sakatlar Derneği

Baskı ve Dağıtım
Türkiye Sakatlar Derneği, İstanbul / Ankara

Kaynak Gösterimi
Yayın alıntılamalarında kullanılacak biçim:
Türkiye Sakatlar Derneği (2026). Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı**.** İstanbul.

Bu belge, Avrupa Birliği'nin "Sivil Katılım Hibe Programı" kapsamında sağladığı mali destekle hazırlanmıştır. Belge içeriği, yalnızca Türkiye Sakatlar Derneği'nin sorumluluğundadır ve UNDP ile Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.

İçindekiler

Giriş 6

Planın Hazırlanma Yöntemi 6

1. Amaç, Kapsam ve Dayanak 8

1.1. Amaç 8

1.2. Kapsam 8

1.3. Hukuki ve Kurumsal Dayanak 9

1.4. Planın Bağlayıcılığı ve Belediye Meclisi ile İlişkisi 9

2. Temel İlkeler ve Yaklaşım Çerçevesi 10

2.1. Hak Temelli Yaklaşım 10

2.2. Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı 10

2.3. Erişilebilirlik 10

2.4. Katılımcılık ve Çok Paydaşlı İşbirliği 10

2.5. Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık 10

2.6. Önceliklendirme ve Orantılı Müdahale 10

2.7. Toplumsal Cinsiyet ve Kesişimsellik 11

2.8. Süreklilik ve Sürdürülebilirlik 11

3. Risk Profili ve Kırılganlık Analizi Çerçevesi 11

3.1. Yerel Afet Risklerinin Genel Çerçevesi 11

3.2. Engelli Bireyler Açısından Risk ve Kırılganlık Boyutları 11

3.3. Yaşam Biçimine Göre Risk Ayrımı 13

3.4. Kritik Altyapı ve Hizmet Bağımlılığı Analizi 13

3.5. Veri ve Envanter Çerçevesi 13

3.6. Dinamik Risk Değerlendirmesi 13

4. Kurumsal Yapı ve Sorumluluk Matrisi 14

4.1. Kurumsal Entegrasyon ve Yönetişim Modeli 14

4.2. Engellilik Odaklı Afet Koordinasyon Yapısı 14

4.3. Birimler Arası Görev Dağılımı ve Sorumluluk Matrisi 14

4.4. Yerel Yönetim–Sivil Toplum Kurumsal İş birliği 15

4.5. Akademik Kurumların Rolü 15

4.6. Mahalle Temelli Operasyonel Ağ 15

4.7. Kriz Anında Karar Alma ve Yetki Zinciri 16
4.8. Hesap Verebilirlik ve Performans Takibi 16
5. Afet Öncesi Hazırlık ve Kapasite Güçlendirme 16
5.1. Kurumsal Hazırlık Çerçevesi 16
5.2. Veri, Envanter ve Risk Haritalama Altyapısı 16
5.3. İnsan Kaynağı ve Eğitim Programları 17
5.4. Tatbikat ve Senaryo Geliştirme 17
5.5. Fiziksel Altyapının Ön Hazırlığı 17
5.6. Erişilebilir İletişim Altyapısı 17
5.7. Sivil Toplum ve Gönüllü Kapasitesi 18
5.8. Sürekli İzleme ve Güncelleme 18
6. İlk 72 Saat Müdahale Protokolü 18
6.2. İlk 1 Saat: Kritik Tespit ve Güvenlik 18
6.3. İlk 6 Saat: Organize Müdahale ve Önceliklendirme 19
6.4. İlk 24 Saat: Barınma ve Hizmet Sürekliliği 19
6.5. İlk 72 Saat: Stabilizasyon ve İzleme 20
6.6. Tahliye Protokolü 20
6.7. Erişilebilir İletişim Protokolü 20
6.8. İnsan Hakları ve Koruma Mekanizması 20
7. Erişilebilir İletişim ve Bilgi Yönetimi 20
7.1. İletişim Stratejisinin Temel İlkeleri 21
7.2. Çoklu Formatlı Acil Bilgilendirme Sistemi 21
7.3. Erken Uyarı ve Alarm Sistemleri 21
7.4. Kriz İletişim Merkezi ve Bilgi Akışı 21
7.5. Veri Yönetimi ve Koruma İlkeleri 22
7.6. İki Yönlü İletişim ve Geri Bildirim Mekanizması 22
7.7. Medya ve Kamuoyu Yönetimi 22
7.8. Süreklilik ve Güncelleme 22
8. Tahliye, Barınma ve Temel Hizmetlere Erişim 22
8.1. Tahliye Planlaması ve Önceliklendirme Esasları 22
8.2. Kurumsal Bakım Alanlarının Tahliyesi 24
8.3. Geçici Toplanma ve Barınma Alanlarının Erişilebilirliği 24

8.4. Yardım Dağıtımı ve Hizmete Erişim 24
8.5. Sağlık ve Tıbbi Destek Sürekliliği 24
8.6. Psikososyal Destek ve Koruma 24
8.7. Ulaşım ve Transfer Düzenlemeleri 25
8.8. İzleme ve Değerlendirme 25
9. Lojistik ve Destek Mekanizmaları 25
9.1. Lojistik Planlamanın Temel İlkeleri 25
9.2. İhtiyaç Tespiti ve Kategorilendirme 26
9.3. Tedarik Zinciri ve Ön Hazırlık 26
9.4. Depolama ve Dağıtım Organizasyonu 26
9.5. Yardımcı Cihaz ve Destek Ekipmanı Yönetimi 26
9.6. Ulaşım ve Sevkiyat Yönetimi 27
9.7. Gönüllü Yönetimi ve Koordinasyon 27
9.8. Finansman ve Kaynak Sürekliliği 27
9.9. İzleme ve Denetim 27
10. İzleme, Değerlendirme ve Güncelleme Mekanizması 28
10.1. İzleme Çerçevesinin Amacı 28
10.2. Performans Göstergeleri 28
10.3. Kurumsal İzleme Yapısı 29
10.4. Raporlama Süreci 29
10.5. Geri Bildirim ve Şikâyet Mekanizması 29
10.6. Güncelleme ve Revizyon Süreci 29
10.7. Kurumsal Öğrenme ve Sürdürülebilirlik 29
11. Uygulama Takvimi ve Kurumsallaşma Yol Haritası 30
11.1. Kurumsal Onay ve Politika Niteliği Kazandırma 30
11.2. Kurumsal Entegrasyon ve Görev Tanımlarının Güncellenmesi 30
11.3. Bütçe ve Kaynak Planlaması 30
11.4. Eğitim ve Kapasite Sürekliliği 30
11.5. Katılımcı Kurumsallaşma 31
11.6. Periyodik Gözden Geçirme Takvimi 31
11.7. Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Kültür 31
12. Uygulama Takvimi ve Yol Haritası 32

12.1. Kısa Vadeli Adımlar 32

12.2. Orta Vadeli Kapasite Geliştirme 33

12.3. Uzun Vadeli Kurumsallaşma Hedefi 33

Sonuç 33

13. Ekler 35

EK–1-İlk 72 Saat Operasyonel Kontrol Formu
EK–2: Birimler Arası Sorumluluk Matrisi
EK–3-Geçici Barınma Alanı Erişilebilirlik Denetim Formu
EK–4-Erişilebilir İletişim Standartları Kontrol Formu
EK–5-Hak Temelli İzleme Formu
Ek–6-Tatbikat Değerlendirme Formu

Giriş

Yerel yönetimler, afet ve acil durumlarda yalnızca teknik müdahaleyi değil, afetin toplumsal etkilerini azaltmayı ve kırılgan grupların güvenliğini sağlamayı da içeren çok boyutlu bir kamu sorumluluğu taşımaktadır. Engelli bireyler açısından afetler; fiziksel erişim engelleri, bilgiye erişimde kesintiler, tahliye ve barınma süreçlerinde ayrımcılık riski, bakım ve tıbbi destek sürekliliğinin bozulması gibi nedenlerle orantısız ve çoğu zaman hayati sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle engellilik kapsayıcı afet yönetimi, genel afet planlarının içinde "ek" bir başlık olarak değil, müdahalenin bütününe yön veren bir standart ve kurumsal kapasite meselesi olarak ele alınmalıdır.

Bu Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı; belediyenin mevcut afet ve acil durum yönetim sistemini, engellilik perspektifi ile güçlendirmek ve afet anındaki uygulamaların kişisel inisiyatiflere bağlı kalmadan kurumsal bir çerçevede yürütülmesini sağlamak üzere hazırlanmıştır. Plan; afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası erken iyileştirme süreçlerinde engelli bireylerin yaşam hakkı, güvenliği, erişilebilirliği ve temel hizmetlere eşit erişiminin güvence altına alınması için uygulanabilir prosedürler, sorumluluk matrisi, erişilebilir iletişim protokolleri ve izleme mekanizmaları ortaya koymaktadır.

Planın yaklaşımı; hak temelli, erişilebilirlik odaklı, katılımcı ve hesap verebilir bir müdahale sisteminin kurulmasıdır. Bu çerçevede plan; engelli bireyleri "yardım nesnesi" olarak değil, afet yönetiminin her aşamasında hak sahibi ve karar süreçlerine dahil edilmesi gereken paydaşlar olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşım; ayrımcılık yasağı, makul düzenleme yükümlülüğü ve fiili eşitlik ilkesi doğrultusunda, müdahale süreçlerinin engelli bireylerin farklı ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını esas alır.

Bu planın güçlü yanı; yalnızca iyi niyet beyanı içeren bir politika metni olmaması, sahada uygulanabilir kontrol formları ve operasyonel protokollerle desteklenen bir kurumsal uygulama sistemi kurmasıdır. Özellikle ilk 72 saat protokolü, geçici barınma alanı erişilebilirlik denetim formu, erişilebilir iletişim standartları kontrol formu, hak temelli izleme formu ve tatbikat değerlendirme formu; planın izlenebilir ve raporlanabilir niteliğini güçlendirmektedir. Plan, belediyenin mevcut planlarıyla uyum içinde çalışmak üzere kurgulanmış olup, Belediye Meclisinin kabulü ile kurumsal nitelik kazanacak ve belediye afet uygulamalarında referans belge olarak esas alınacaktır.

Planın Hazırlanma Yöntemi

Bu Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı; engellilik kapsayıcı afet yönetimi alanında yerel yönetim uygulamalarını güçlendirmek amacıyla, çok paydaşlı ve kanıta dayalı bir yöntemle hazırlanmıştır. Hazırlık yöntemi; (i) uzman katılımlı ortak tasarım çalışması, (ii) geniş katılımlı uzman görüşü toplama, (iii) iyi uygulama analizi ve (iv) belediye uygulama gerçekliği ile uyumlaştırma aşamalarından oluşmaktadır. Bu yöntem, planın yalnızca teorik bir çerçeve olarak kalmamasını; yerel yönetimlerin operasyonel kapasitesine uygun, uygulanabilir, denetlenebilir ve sürekli güncellenebilir bir yapıya kavuşmasını hedeflemiştir.

1. **DiploHack Toplantısı**
   Planın ilk tasarım aşaması; yerel yönetim, sivil toplum ve üniversitelerden 10 uzmanın katılımıyla yürütülen DiploHack toplantısı üzerinden yapılandırılmıştır. Bu toplantı, planın çerçevesini oluşturacak temel başlıkların belirlenmesi, müdahale zincirindeki kritik boşlukların tespiti ve uygulanabilir protokollerin tasarlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. DiploHack yöntemi; kısa sürede yüksek nitelikli çıktı üretmeyi hedefleyen, disiplinler arası, problem odaklı ve çözüm tasarımına dayalı bir ortak çalışma yaklaşımıdır. Bu kapsamda toplantıda; planın amaç-kapsam yapısı, ilk 72 saat müdahale evreleri, erişilebilir iletişim bileşenleri, tahliye-barınma-hizmete erişim protokolleri, sorumluluk matrisi ve izleme araçları üzerinde teknik müzakere yapılmış; bölüm taslaklarının mantıksal kurgusu ve birbirini tamamlayan akış ilişkisi netleştirilmiştir.
2. **Anket Çalışması**

DiploHack'te oluşturulan taslak çerçeve, sahadan ve farklı uzmanlık alanlarından geri bildirim alınarak güçlendirilmiştir. Bu amaçla; engellilik, afet yönetimi, yerel yönetimler, insani yardım, erişilebilirlik ve sosyal politika gibi alanlarda çalışan 38 uzmana, planın kritik başlıklarına yönelik yapılandırılmış sorular gönderilmiş ve anket yoluyla katkı alınmıştır. Anket yöntemi; planın uygulanabilirlik düzeyi, müdahale protokollerinin yeterliliği, erişilebilir iletişim standartlarının gerçekçi olup olmadığı, kırılganlık analizinin kapsamı, hak temelli izleme mekanizmasının işleyişi gibi konularda nitel geri bildirim üretmek üzere kurgulanmıştır. Gelen uzman görüşleri; içerik bütünlüğü, tutarlılık ve yerel yönetim operasyonlarına uyum kriterleri doğrultusunda değerlendirilerek plana entegre edilmiştir.

3. **İyi Uygulama Analizi ve Karşılaştırmalı İnceleme**
   Planın hazırlanmasında, farklı ülkelerde engellilik kapsayıcı afet yönetimi alanında geliştirilen iyi uygulama örnekleri incelenmiştir. Bu inceleme; erişilebilir erken uyarı sistemleri, kapsayıcı tahliye ve barınma modelleri, yerel düzeyde çok paydaşlı koordinasyon mekanizmaları, hizmet sürekliliği ve hak temelli izleme araçları gibi bileşenler üzerinden yürütülmüştür. İyi uygulama analizi; planın yenilikçi, katma değer üreten ve yerel yönetimlere uygulanabilir standartlar sunan bir yapıya kavuşmasını desteklemiştir. İncelemeden elde edilen bulgular, doğrudan kopyalama yaklaşımıyla değil; belediye mevzuatı, kurumsal kapasite ve yerel hizmet gerçekliği dikkate alınarak uyarlanmıştır.
4. **Belediye Uygulama Gerçekliği ile Uyumlaştırma**
   Plan, belediyelerin afet ve acil durumlarda kullandığı mevcut yönetim yapılarıyla entegrasyon esasına göre son haline getirilmiştir. Bu kapsamda plan; belediye kriz yönetim sistemi, birimler arası görev dağılımı, mahalle düzeyi koordinasyon ve belediye meclisi ile kurumsal bağlayıcılık ilişkisi gözetilerek yapılandırılmıştır. Planın "tamamlayıcı çerçeve" niteliği; genel afet planlarının yerine geçmeden, bu planların engellilik perspektifiyle güçlendirilmesini sağlayacak biçimde kurgulanmıştır.
5. **Doğruluk, Kanıt ve Veri Kullanım İlkesi**
   Planın hazırlanma sürecinde; doğrulanabilir olmayan sayısal veriler, varsayımsal istatistikler veya kaynağı belirsiz göstergeler kullanılmamıştır. Ölçüm ve izleme yaklaşımı; planın eklerinde yer alan kontrol formları, raporlama süreçleri ve kurumsal değerlendirme mekanizmaları üzerinden somutlaştırılmıştır. Bu ilke; planın güvenilirliğini ve kurumsal kabul edilebilirliğini güçlendiren temel yöntemsel tercih olarak benimsenmiştir.
6. **Sürekli Gelişim ve Güncelleme Yaklaşımı**
   Planın hazırlanma yöntemi, planın tamamlandığı anda biten bir süreç olarak değil; uygulama, izleme ve geri bildirimlerle sürekli gelişen bir sistem olarak ele alınmıştır. DiploHack çıktıları, uzman anketi bulguları, tatbikat değerlendirmeleri ve afet sonrası raporlar; planın periyodik güncellenmesinin temel girdileri olarak tanımlanmıştır. Bu sayede plan; yaşayan, öğrenen ve yerel yönetim deneyimiyle güçlenen bir kurumsal araç niteliği kazanmıştır.

1. Amaç, Kapsam ve Dayanak

1.1. Amaç

Bu Yerel Yönetim Acil Müdahale Planının amacı; afet ve acil durumlar sırasında engelli bireylerin yaşam hakkının, güvenliğinin, erişilebilirliğinin ve temel hizmetlere eşit erişiminin güvence altına alınmasını sağlamak üzere yerel yönetim düzeyinde uygulanabilir, açık sorumluluklara dayalı ve izlenebilir bir müdahale çerçevesi oluşturmaktır.

Plan; afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası erken iyileştirme süreçlerinde engelli bireylerin ihtiyaçlarının genel afet planlarının içinde görünür, ölçülebilir ve sistematik biçimde ele alınmasını hedeflemektedir.

Bu plan ile;

- Afet anındaki ilk 72 saat içinde engelli bireylerin korunmasına yönelik kurumsal görev dağılımının netleştirilmesi,
- Yerel yönetim birimlerinin engellilik odaklı müdahale kapasitesinin güçlendirilmesi,
- Belediye ile sivil toplum ve üniversiteler arasında sürdürülebilir işbirliği mekanizmasının kurulması,
- Erişilebilir iletişim, tahliye, barınma ve temel hizmet süreçlerinin standartlaştırılması,
- Afet yönetiminde ayrımcılığın önlenmesi ve eşitlik ilkesinin somutlaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu plan, genel afet planlarının yerine geçen bir belge değil; bu planların engellilik perspektifi ile güçlendirilmesini sağlayan ve uygulamaya dönük açık müdahale protokolleri içeren tamamlayıcı bir çerçevedir.

1.2. Kapsam

Bu plan; belediye sınırları içinde meydana gelebilecek tüm afet ve acil durum türlerinde uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

Planın kapsamı;

- Belediye teşkilatının tüm ilgili birimlerini,
- Belediye iştiraklerini ve bağlı kuruluşları,
- Afet yönetiminde görev alan yerel kamu kurumlarını,
- Yerel sivil toplum örgütlerini,

- Mahalle düzeyinde koordinasyon yapısını,
- Engelli bireyleri ve bakım verenlerini içermektedir.

Plan;

- Afet öncesi hazırlık,
- Afet anındaki ilk müdahale (özellikle ilk 72 saat),
- Geçici barınma ve temel hizmetlere erişim süreci,
- Erken iyileştirme aşaması boyunca uygulanacak kurumsal sorumlulukları ve standartları belirler.

Bu plan, tüm engel gruplarını (bedensel, görme, işitme, zihinsel, psikososyal, süreğen hastalık ve çoklu engellilik dahil) kapsayacak biçimde hazırlanmıştır.

1.3. Hukuki ve Kurumsal Dayanak

Plan;

- Türkiye'de afet ve acil durum yönetimine ilişkin yürürlükteki mevzuata,
- Yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen mevzuata,
- Engelli bireylerin haklarını güvence altına alan ulusal düzenlemelere,
- Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine dayanmaktadır.

Özellikle;

- Engelli bireylerin afet risk azaltımı ve insani yardım süreçlerine eşit katılımını öngören uluslararası yükümlülükler,
- Ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi,

- Kamu hizmetlerinin erişilebilir sunulmasına ilişkin düzenlemeler bu planın normatif temelini oluşturmaktadır.

Planın uygulanması; belediyenin mevcut afet yönetim planları, stratejik planı, performans programı ve ilgili iç düzenlemeleri ile uyumlu şekilde yürütülür.

1.4. Planın Bağlayıcılığı ve Belediye Meclisi ile İlişkisi

Bu plan; belediye meclisinin kabulü ile kurumsal nitelik kazanır ve belediyenin afet ve acil durum uygulamalarında referans belge olarak esas alınır.

Planın kabulü;

- Engellilik kapsayıcı afet yönetiminin belediye politikası haline gelmesini,
- Belediye birimlerinin sorumluluklarının açık şekilde tanımlanmasını,
- Uygulamanın izlenebilir ve raporlanabilir olmasını sağlar.

Plan, uygulama sürecinde izleme ve değerlendirme mekanizmaları ile düzenli olarak gözden geçirilir ve gerektiğinde güncellenir.

2. Temel İlkeler ve Yaklaşım Çerçevesi

2.1. Hak Temelli Yaklaşım

Bu plan, engelli bireyleri korunması gereken pasif yararlanıcılar olarak değil, hak sahibi bireyler olarak kabul eder. Afet ve acil durum süreçlerinde sunulan tüm hizmetler; yardım temelli değil, hak temelli bir anlayışla tasarlanır ve uygulanır.

Hak temelli yaklaşım; yaşam hakkı, kişi güvenliği, erişilebilirlik, eşitlik, bağımsız yaşam ve topluma katılım ilkelerini esas alır. Müdahale sürecinde hiçbir engel grubu görünmez bırakılmaz; her bir hizmet planlanırken engelli bireylerin doğrudan etkilenme biçimi dikkate alınır.

2.2. Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı

Afet anında ve sonrasında sunulan tüm hizmetler, engelli bireyler açısından fiili eşitliği sağlayacak biçimde düzenlenir.

Eşitlik ilkesi; herkes için aynı uygulamayı yapmak anlamına gelmez. Engelli bireylerin ihtiyaç farklılıkları dikkate alınarak makul düzenlemeler yapılır. Tahliye, barınma, bilgiye erişim, sağlık ve sosyal destek süreçlerinde engellilik durumu nedeniyle hiçbir birey dezavantajlı konuma düşürülmez.

2.3. Erişilebilirlik

Erişilebilirlik, bu planın temel uygulama kriteridir.

Fiziksel erişilebilirlik; toplanma alanları, geçici barınma merkezleri, yardım dağıtım noktaları ve belediye hizmet alanları için zorunlu standarttır.

Bilgiye erişilebilirlik; acil anonsların işaret dili, sesli duyuru, kolay okunur metin ve dijital erişilebilirlik standartlarına uygun biçimde sunulmasını kapsar.

Hizmete erişilebilirlik; başvuru, kayıt, yardım alma ve yönlendirme süreçlerinin engelli bireyler için bağımsız biçimde yürütülebilir olmasını gerektirir.

2.4. Katılımcılık ve Çok Paydaşlı İşbirliği

Planın hazırlanması sürecinde olduğu gibi uygulanması sürecinde de yerel yönetim, sivil toplum ve üniversiteler arasında işbirliği esastır.

Engelli örgütleri, afet alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ve ilgili akademik birimler; izleme, değerlendirme ve geliştirme süreçlerine dahil edilir.

Mahalle düzeyinde katılım mekanizmaları güçlendirilir. Afet öncesi hazırlık çalışmalarında engelli bireylerin ve bakım verenlerin görüşleri sistematik olarak alınır.

2.5. Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık

Afet ve acil durum müdahalesinde alınan kararlar, uygulanan prosedürler ve kullanılan kaynaklar şeffaflık ilkesi doğrultusunda yürütülür.

Engelli bireylerin hak ihlallerine ilişkin başvuru ve geri bildirim mekanizmaları açık biçimde tanımlanır.

Planın uygulanması düzenli olarak raporlanır ve kamuoyu ile paylaşılır.

2.6. Önceliklendirme ve Orantılı Müdahale

Afet anında müdahale kapasitesi sınırlı olabilir. Bu nedenle yüksek risk altındaki engelli bireyler için önceliklendirme kriterleri belirlenir.
Tıbbi cihaza bağımlı bireyler, sürekli bakım gereksinimi olanlar, yalnız yaşayanlar ve hareket kısıtlılığı yüksek olan bireyler için hızlı erişim ve destek mekanizmaları oluşturulur.

2.7. Toplumsal Cinsiyet ve Kesişimsellik
Engellilik; yaş, cinsiyet, göçmenlik durumu, sosyoekonomik durum ve kronik hastalık gibi faktörlerle birlikte değerlendirilir.
Engelli kadınlar, çocuklar ve yaşlı bireyler için özel riskler dikkate alınır. Afet müdahalesinde şiddet, istismar ve ihmal risklerine karşı koruyucu tedbirler planlanır.

2.8. Süreklilik ve Sürdürülebilirlik
Bu plan tek seferlik bir kriz belgesi değildir. Belediyenin stratejik planı, performans programı ve afet yönetim sistemi ile entegre biçimde uygulanır.
Düzenli tatbikat, eğitim ve izleme mekanizmaları ile planın güncelliği ve uygulanabilirliği korunur.
Bu ilkeler, planın tüm bölümlerine yön veren bağlayıcı çerçeveyi oluşturur.

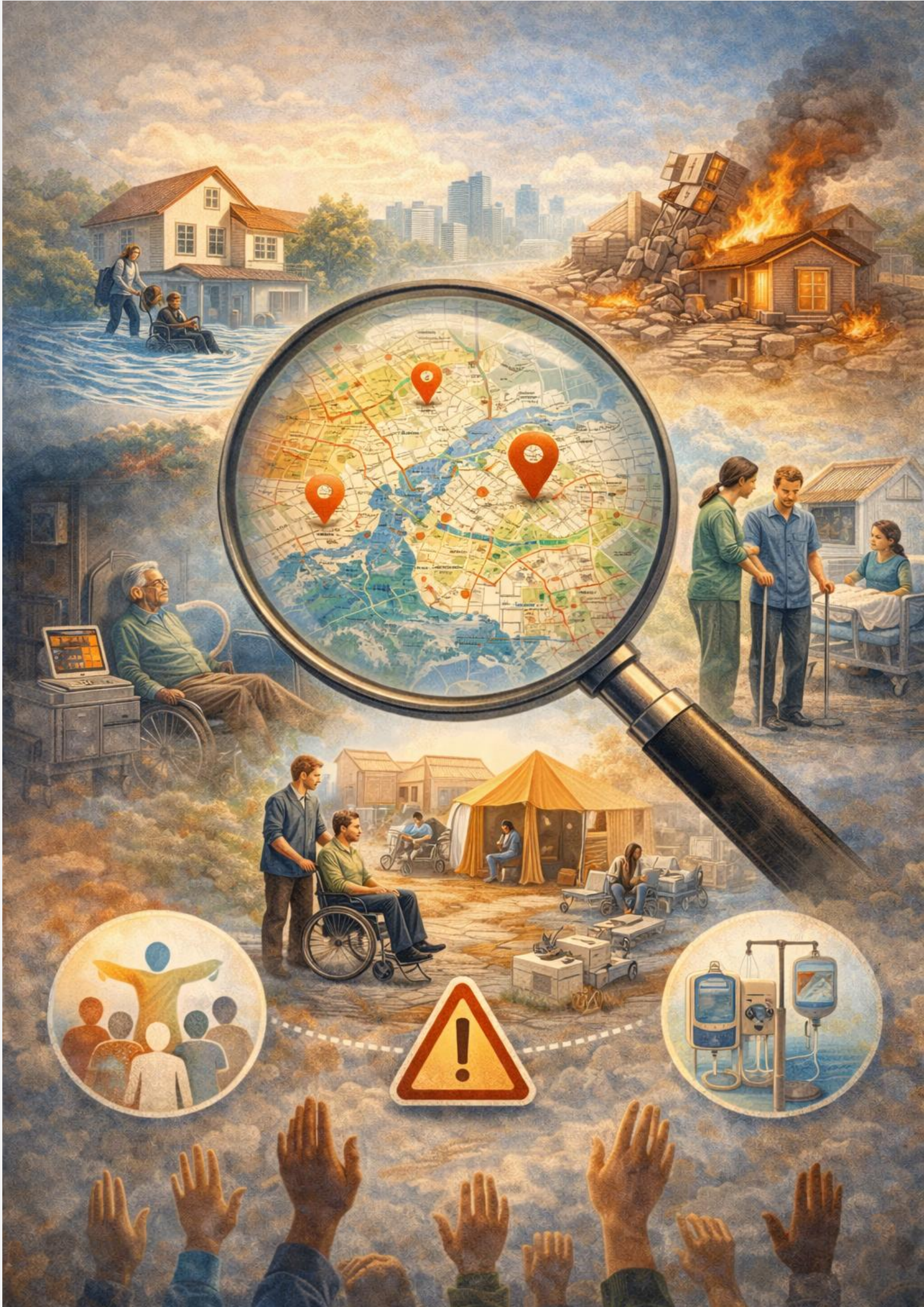
3. Risk Profili ve Kırılganlık Analizi Çerçevesi

3.1. Yerel Afet Risklerinin Genel Çerçevesi
Yerel yönetimler, görev alanları içinde meydana gelebilecek afet ve acil durumlara karşı hazırlık ve müdahale kapasitesini risk temelli bir yaklaşımla planlamakla yükümlüdür. Bu plan kapsamında risk değerlendirmesi; yalnızca tehlikenin türünü değil, maruziyet düzeyini, mevcut kapasiteyi ve kırılganlık boyutlarını birlikte ele alan bütüncül bir anlayışa dayanmaktadır.
Afet riski; tehlike, maruziyet ve kırılganlığın birleşimi olarak değerlendirilir. Bu çerçevede yerel ölçekte karşılaşılabilecek doğal afetler (deprem, sel, taşkın, heyelan, aşırı hava olayları vb.), teknolojik afetler (endüstriyel kazalar, yangınlar, altyapı arızaları vb.) ve insan kaynaklı acil durumlar (toplumsal olaylar, kitlesel yer değiştirme, salgın hastalıklar vb.) plan kapsamına dahil edilir.
Risk değerlendirmesi yapılırken;

- Yerleşim alanlarının fiziki yapısı,
- Nüfus yoğunluğu,
- Kritik altyapı sistemleri (elektrik, su, doğalgaz, ulaşım, haberleşme),
- Sağlık ve bakım hizmeti sunan kurumların dağılımı,
- Geçici barınma alanlarının kapasitesi gibi unsurlar dikkate alınır.

Ancak bu plan açısından esas olan, söz konusu risklerin engelli bireyler üzerindeki etkisinin ayrıca analiz edilmesidir.

3.2. Engelli Bireyler Açısından Risk ve Kırılganlık Boyutları
Engelli bireyler afetlerden homojen biçimde etkilenmez. Engel türü, yaş, yaşam koşulları, bakım desteği, ekonomik durum ve sosyal çevre gibi faktörler risk düzeyini doğrudan etkiler.
Kırılganlık analizi şu temel boyutlar üzerinden yapılır:
Fiziksel Kırılganlık:
Hareket kısıtlılığı olan bireylerin merdivenli yapılardan tahliyesi, görme engelli bireylerin yön bulma güçlükleri, işitme engelli bireylerin sesli uyarılara erişememesi gibi durumlar müdahale sürecini doğrudan etkiler.
Bilgiye Erişim Kırılganlığı:
Acil duyuruların erişilebilir formatta sunulmaması, erken uyarı sistemlerinin işaret dili veya görsel destek içermemesi bilgiye erişim engeli yaratır.
Sosyal ve Ekonomik Kırılganlık:
Yoksulluk, yalnız yaşama, bakım desteğinin kesintiye uğraması, sosyal ağların zayıflığı afet sonrası toparlanma kapasitesini düşürür.

Kurumsal Bağımlılık:
Bakım merkezlerinde, rehabilitasyon kurumlarında, hastanelerde veya yurtlarda kalan engelli bireyler için tahliye ve güvenli transfer süreçleri özel planlama gerektirir.
Kritik Hizmet Bağımlılığı:
Elektrik kesintisi halinde çalışamayacak solunum cihazları, diyaliz makineleri veya diğer tıbbi ekipmanlar hayati risk oluşturur.
Bu plan kapsamında kırılganlık analizi; engelli bireyleri "yardıma muhtaç" kategorisinde sınıflandırmak amacıyla değil, müdahale sürecini doğru ve zamanında planlamak amacıyla yapılır.

3.3. Yaşam Biçimine Göre Risk Ayrımı
Risk değerlendirmesi, engelli bireylerin yaşam koşullarına göre farklılaştırılır.
Bağımsız Yaşayan Engelli Bireyler:
Evde tek başına yaşayan veya sınırlı destek alan bireyler için mahalle düzeyinde hızlı tespit ve erişim mekanizması gereklidir.
Aile ile Yaşayan Engelli Bireyler:
Bakım verenin de afetten etkilenmesi durumunda bakım sürekliliği riske girebilir. Bu nedenle hane temelli müdahale planlaması yapılır.
Kurumsal Bakım Altındaki Bireyler:
Bakım evleri, rehabilitasyon merkezleri, hastaneler ve benzeri kurumlar için özel tahliye ve transfer protokolü oluşturulur.
Geçici Barınma Alanlarında Bulunan Bireyler:
Afet sonrası geçici barınma alanlarına yerleştirilen engelli bireyler için erişilebilirlik, mahremiyet ve destek hizmetleri ayrıca planlanır.
Bu ayrım, müdahale stratejisinin tek tip değil, farklı senaryolara uyarlanabilir olmasını sağlar.

3.4. Kritik Altyapı ve Hizmet Bağımlılığı Analizi
Engelli bireylerin önemli bir bölümü; elektrik, su, sağlık hizmetleri ve düzenli ilaç teminine bağımlıdır.
Bu nedenle risk analizi kapsamında:

- Elektrik kesintisi senaryolarında tıbbi cihaza bağımlı bireylerin korunması,
- İlaç tedarik zincirinin sürekliliği,
- Evde bakım hizmetlerinin kesintiye uğramaması,
- Ulaşım sistemlerinin erişilebilirliğinin korunması öncelikli değerlendirme konuları arasında yer alır.

Yerel yönetim, ilgili birimlerle koordinasyon içinde kritik hizmet sürekliliği planlamasını yapar ve alternatif senaryolar geliştirir.

3.5. Veri ve Envanter Çerçevesi
Kırılganlık analizinin sağlıklı yürütülebilmesi için güncel, doğru ve kişisel verilerin korunmasına uygun biçimde işlenen bir veri altyapısı gereklidir.
Bu plan kapsamında:

- Engelli bireylerin gönüllülük esasına dayalı kayıt sistemleri,
- Mahalle bazlı ihtiyaç haritalaması,
- Kritik destek gereksinimi olan bireylerin anonimleştirilmiş risk kategorileri oluşturulur.

Veri yönetimi sürecinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuata tam uyum sağlanır.
3.6. Dinamik Risk Değerlendirmesi
Risk analizi statik bir çalışma değildir. Demografik değişim, yeni yapılaşma, göç hareketleri ve iklim kaynaklı risk artışları dikkate alınarak belirli aralıklarla güncellenir.
Afet sonrası edinilen deneyimler, tatbikat sonuçları ve izleme raporları doğrultusunda kırılganlık analizi revize edilir.
Bu bölümde ortaya konan risk ve kırılganlık çerçevesi; planın ilerleyen bölümlerinde yer alan müdahale protokollerinin temel dayanağını oluşturur.

4. Kurumsal Yapı ve Sorumluluk Matrisi

4.1. Kurumsal Entegrasyon ve Yönetişim Modeli

Bu plan, belediyenin mevcut afet ve acil durum yönetim sistemi ile tam entegrasyon esasına dayanır. Engellilik kapsayıcı müdahale, belediyenin genel kriz yönetim yapısından bağımsız bir yapı olarak değil; mevcut sistemin içinde kurumsallaşmış, görev ve sorumlulukları açıkça tanımlanmış bir bileşen olarak konumlandırılır.

Planın uygulanmasında temel yönetişim yaklaşımı; açık yetki tanımı, yatay koordinasyon, hesap verebilirlik ve sürekli izleme ilkelerine dayanır. Afet ve acil durumlarda nihai karar alma yetkisi, belediyenin kriz yönetim hiyerarşisi içinde belirlenmiş makamda olmakla birlikte; engelli bireylere ilişkin müdahale süreçleri önceden tanımlanmış protokoller doğrultusunda yürütülür.

Bu çerçevede plan, belediyenin afet yönetim merkezinin işleyişine entegre edilir ve kriz anında devreye giren operasyon planlarının ayrılmaz parçası olarak uygulanır.

4.2. Engellilik Odaklı Afet Koordinasyon Yapısı

Afet ve acil durumlarda engelli bireylerin korunmasına ilişkin müdahale; bireysel duyarlılıklara veya anlık karar mekanizmalarına bırakılmayacak kadar kritik bir alandır. Bu nedenle belediye bünyesinde engellilik odaklı koordinasyon sorumluluğu açık ve yazılı biçimde tanımlanır.

Bu yapı;

- Engelli bireylerin mahalle bazlı veri ve risk envanterinin kriz anında erişilebilir olmasını sağlamak,
- Tahliye, barınma ve yardım dağıtım süreçlerinde erişilebilirlik kriterlerinin uygulanmasını denetlemek,
- Engelli bireylerin hak ihlali risklerini izlemek ve önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- Sivil toplum ve gönüllü ağları ile koordinasyonu yürütmek,
- Kriz sonrasında değerlendirme ve raporlama sürecini başlatmak görevlerini kapsar.

Koordinasyon yapısının belediye organizasyon şeması içinde hangi birime bağlı olduğu açıkça belirtilir ve görev devri, vekâlet ve kriz anı yedekleme sistemi tanımlanır.

4.3. Birimler Arası Görev Dağılımı ve Sorumluluk Matrisi

Afet müdahalesinde en sık karşılaşılan sorunlardan biri görev çakışması veya sorumluluk boşluğudur. Bu plan kapsamında her bir belediye biriminin engellilik kapsayıcı müdahale bağlamındaki sorumluluğu yazılı bir matrise bağlanır.
Bu matriste;

- Görev tanımı,
- Sorumlu birim,
- Destekleyici birimler,
- Uygulama zamanı (afet öncesi, afet anı, afet sonrası),
- Raporlama yükümlülüğü ayrı ayrı tanımlanır.

Teknik Birimler:
Toplanma ve geçici barınma alanlarının erişilebilirlik standartlarına uygunluğunu sağlamak; fiziksel düzenlemeleri yapmak, yönlendirme ve güvenli geçiş alanlarını oluşturmak.
Sosyal Hizmet Birimleri:
Yalnız yaşayan veya yüksek destek gereksinimi olan engelli bireylerin öncelikli tespiti; refakat organizasyonu, geçici bakım hizmetlerinin koordinasyonu; psikososyal destek yönlendirmesi.
Sağlık Hizmetleri Birimleri:
Tıbbi cihaza bağımlı bireyler için enerji sürekliliği planı; acil ilaç temini, sağlık kurumları ile eşgüdüm.
Zabıta ve Güvenlik Birimleri:
Tahliye sürecinde güvenli geçişin sağlanması; yardım dağıtım noktalarında erişilebilir düzenin korunması, kalabalık yönetimi.
Basın ve Halkla İlişkiler Birimi:
Acil bilgilendirme içeriklerinin erişilebilir formatlarda hazırlanması; kamuoyunun düzenli ve doğru bilgilendirilmesi.
Bilgi İşlem Birimi:
Engelli bireylere ilişkin veri altyapısının güvenli işletilmesi; kriz anında hızlı veri erişimi, veri koruma yükümlülüklerinin yerine getirilmesi.
Her bir görev, ölçülebilir çıktılar ve raporlama mekanizması ile desteklenir.

4.4. Yerel Yönetim–Sivil Toplum Kurumsal İş birliği
Engelli örgütleri ve afet alanında çalışan sivil toplum kuruluşları; planın uygulanmasında tamamlayıcı ve dengeleyici rol üstlenir.
Bu işbirliği; protokole dayalı ve görev tanımı yapılmış biçimde yürütülür. Sivil toplum kuruluşlarının rolü;

- Afet öncesi farkındalık ve eğitim çalışmalarına katkı sağlamak,
- Tatbikat süreçlerine katılım göstermek,
- Afet anında gönüllü organizasyonuna destek vermek,
- Barınma alanlarında erişilebilirlik ve hak temelli izleme yapmak şeklinde çerçevelendirilir.

Sivil toplumun müdahale sürecindeki rolü, belediyenin asli görevini devralmak değil; planın kapsayıcılığını ve etkinliğini güçlendirmektir.

4.5. Akademik Kurumların Rolü
Üniversiteler; risk analizi, kırılganlık değerlendirmesi, tatbikat tasarımı ve uygulama sonrası etki analizi konularında teknik destek sağlar.
Akademik işbirliği;

- Planın bilimsel temellere dayanmasını,
- Uygulama sonuçlarının nesnel değerlendirilmesini,
- Sürekli iyileştirme mekanizmasının güçlendirilmesini sağlar.

4.6. Mahalle Temelli Operasyonel Ağ
Afet müdahalesi yalnızca merkezi kriz yönetimi ile sınırlı kalamaz. Mahalle düzeyinde hızlı erişim ve ilk temas mekanizması kurulması zorunludur.
Muhtarlar, mahalle gönüllüleri ve yerel ağlar;

- Yüksek risk altındaki engelli bireylerin tespitinde,
- İlk bilgilendirme ve yönlendirmede,
- Tahliye sürecinde destek sağlamada önemli rol üstlenir.

Bu yapı, belediye kriz merkezi ile doğrudan iletişim içinde çalışır ve bilgi akışı iki yönlü olarak sağlanır.

4.7. Kriz Anında Karar Alma ve Yetki Zinciri

Afet anında gecikme yaşanmaması için engellilik kapsayıcı müdahaleye ilişkin kritik karar alanları önceden tanımlanır.

Bu alanlar arasında;

- Öncelikli tahliye kriterleri,
- Geçici barınma alanı yerleştirme öncelikleri,
- Destek personeli görevlendirmesi,
- Kritik hizmet sürekliliği bulunur.

Karar alma sürecinde keyfi uygulamaların önüne geçmek amacıyla yazılı prosedürler esas alınır.

4.8. Hesap Verebilirlik ve Performans Takibi

Her birim, plan kapsamında üstlendiği görevler doğrultusunda kriz sonrası yazılı değerlendirme raporu hazırlar.

Bu raporlarda;

- Uygulanan faaliyetler,
- Karşılaşılan zorluklar,
- İyileştirme önerileri yer alır.

Raporlar doğrultusunda plan güncellenir ve Belediye Meclisine sunulacak yıllık değerlendirme dokümanına entegre edilir.

5. Afet Öncesi Hazırlık ve Kapasite Güçlendirme

5.1. Kurumsal Hazırlık Çerçevesi

Afet ve acil durumlara müdahalenin başarısı, kriz anında alınan kararların niteliğinden önce, afet öncesinde oluşturulan kurumsal kapasiteye bağlıdır. Engellilik kapsayıcı bir afet yönetimi yaklaşımı; önceden tanımlanmış prosedürler, güncel veri altyapısı, eğitimli personel, işleyen koordinasyon mekanizmaları ve düzenli tatbikatlarla desteklenmediği sürece sürdürülebilir değildir.

Bu plan kapsamında afet öncesi hazırlık; belediyenin stratejik planı, performans programı ve afet yönetim planları ile uyumlu biçimde kurumsallaştırılır. Engellilik odaklı hazırlık çalışmaları, proje temelli veya geçici uygulamalar şeklinde değil; belediyenin asli görev alanı içinde sürekliliği olan bir kamu hizmeti olarak yapılandırılır.

Hazırlık süreci üç temel eksen üzerine inşa edilir:

- Veri ve envanter altyapısının güçlendirilmesi
- İnsan kaynağı ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
- Fiziksel ve iletişim altyapısının erişilebilirliğinin sağlanması

5.2. Veri, Envanter ve Risk Haritalama Altyapısı

Engellilik kapsayıcı afet müdahalesinin temel koşulu, güncel ve güvenilir bir veri altyapısına sahip olmaktır. Ancak bu veri altyapısı, kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuata uygun, gönüllülük esasına dayalı ve etik ilkeler çerçevesinde oluşturulmalıdır.

Bu kapsamda belediye;

- Mahalle bazlı engelli birey envanteri oluşturur,
- Yüksek destek gereksinimi olan bireyleri risk kategorilerine göre sınıflandırır,
- Tıbbi cihaza bağımlı bireyler, yalnız yaşayan bireyler ve düzenli bakım hizmeti alan bireyler için özel izleme kategorileri tanımlar,
- Kritik altyapıya bağımlılık (elektrik, ilaç, bakım hizmeti vb.) analizini yapar.

Bu veriler, kriz anında hızlı erişim sağlayacak şekilde bilgi işlem altyapısına entegre edilir. Veri sistemleri düzenli aralıklarla güncellenir; taşınma, sağlık durumu değişikliği veya bakım koşullarındaki değişim gibi durumlar sisteme işlenir.
Veri yönetimi sürecinde şu ilkeler esas alınır:

- Asgari veri ilkesi
- Amaçla sınırlılık
- Güvenli saklama
- Yetkilendirilmiş erişim
- Düzenli denetim

Bu altyapı yalnızca afet anı için değil, risk azaltma politikalarının geliştirilmesi için de referans niteliği taşır.

5.3. İnsan Kaynağı ve Eğitim Programları

Engellilik kapsayıcı müdahale; yalnızca teknik düzenlemelerle değil, eğitimli insan kaynağı ile mümkündür. Belediyenin ilgili tüm birim personeli için düzenli eğitim programları planlanır.
Eğitim içerikleri;

- Engelli hakları ve ayrımcılık yasağı
- Afet anında engellilik perspektifi
- Erişilebilir iletişim yöntemleri
- Tahliye ve yönlendirme teknikleri
- Psikososyal ilk yardım
- Kriz anında hak ihlallerinin önlenmesi başlıklarını kapsar.

Eğitimler teorik anlatımla sınırlı kalmaz; senaryo temelli uygulamalar, masa başı tatbikatlar ve saha tatbikatları ile desteklenir.
Yeni göreve başlayan personel için oryantasyon programına engellilik kapsayıcı afet yönetimi modülü eklenir. Böylece kurumsal hafıza kişilere bağlı kalmaz; sistematik biçimde sürdürülür.

5.4. Tatbikat ve Senaryo Geliştirme

Afet öncesi hazırlığın etkinliği, düzenli tatbikatlarla test edilir.
Tatbikat senaryoları;

- Deprem sonrası ilk 72 saat,
- Elektrik kesintisi ve tıbbi cihaz bağımlılığı,
- Sel ve ani tahliye,
- Geçici barınma alanında erişilebilirlik sorunları gibi farklı senaryolar üzerinden kurgulanır.

Tatbikatlarda;

- Engelli birey temsili sağlanır,
- Sivil toplum kuruluşları sürece dahil edilir,
- Gerçekçi zaman kısıtları uygulanır,
- Gözlem ve değerlendirme raporu hazırlanır.

Tatbikat sonuçları, planın güncellenmesinde temel veri kaynağı olarak kullanılır.

5.5. Fiziksel Altyapının Ön Hazırlığı

Afet anında erişilebilir düzenleme yapmak çoğu zaman gecikmeye neden olur. Bu nedenle hazırlık aşamasında;

- Toplanma alanlarının erişilebilirlik denetimi yapılır,
- Geçici barınma alanları için erişilebilir yerleşim planları hazırlanır,
- Mobil rampalar ve yönlendirme sistemleri hazır bulundurulur,
- Geçici tuvalet ve hijyen alanları için erişilebilir tasarım planlanır.

Bu hazırlık, yalnızca kâğıt üzerinde değil; saha kontrol listeleri ile doğrulanır.

5.6. Erişilebilir İletişim Altyapısı

Erken uyarı ve bilgilendirme sistemlerinin erişilebilir olması afet öncesi dönemde planlanır.

Bu kapsamda;

- Acil duyuru metinleri önceden erişilebilir formatta hazırlanır,
- İşaret dili tercümanlığı için kriz anı erişim listesi oluşturulur,
- Sesli ve görsel uyarı sistemleri birlikte tasarlanır,
- Dijital platformların erişilebilirlik standartlarına uygunluğu kontrol edilir.

Acil bilgilendirme mesajları sade, anlaşılır ve çoklu formatta hazırlanır.

5.7. Sivil Toplum ve Gönüllü Kapasitesi

Afet öncesi dönemde yerel sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon toplantıları yapılır.
Bu toplantılarda;

- Gönüllü rol tanımları netleştirilir,
- Müdahale alanları belirlenir,
- İletişim zinciri oluşturulur,
- Kriz anı erişim listeleri güncellenir.

Sivil toplumun afet anında rolü, kurumsal sorumluluk devri değil; koordineli destek sağlamak olarak çerçevelendirilir.

5.8. Sürekli İzleme ve Güncelleme

Hazırlık süreci tek seferlik bir çalışma değildir.

- Veri envanteri düzenli olarak güncellenir.
- Eğitim programları periyodik olarak tekrarlanır.
- Tatbikat sonuçları doğrultusunda plan revize edilir.
- Belediye meclisine düzenli bilgilendirme yapılır.

Bu mekanizma sayesinde afet öncesi hazırlık, yaşayan ve gelişen bir kurumsal kapasiteye dönüşür.

6. İlk 72 Saat Müdahale Protokolü

Afet ve acil durumlarda ilk 72 saat; can kaybının önlenmesi, ikincil risklerin azaltılması ve toplumsal düzenin yeniden tesis edilmesi açısından belirleyici bir dönemdir. Engelli bireyler açısından ise bu süre, müdahalenin niteliğine bağlı olarak hayati risklerin artabileceği veya etkili planlama sayesinde güvenliğin sağlanabileceği kritik bir zaman aralığıdır.
Bu protokol; genel afet müdahale planlarının içinde engelli bireylerin korunmasına ilişkin açık, uygulanabilir ve denetlenebilir adımları tanımlamak amacıyla hazırlanmıştır. Müdahale süreci zamansal evrelere ayrılmış; her evre için görev, koordinasyon ve önceliklendirme esasları belirlenmiştir.

6.1. Müdahale İlkeleri

İlk 72 saatlik müdahale;

- Yaşam hakkının korunması,
- Hızlı erişim ve tahliye,
- Erişilebilir iletişim,
- Ayrımcılığın önlenmesi,
- Kritik destek sürekliliği

ilkeleri doğrultusunda yürütülür.
Müdahale sırasında engelli bireyler “özel grup” olarak değil, müdahalenin ana bileşeni olarak ele alınır. Tüm birimler, görevlerini yerine getirirken erişilebilirlik ve eşitlik yükümlülüğünü gözetmekle sorumludur.

6.2. İlk 1 Saat: Kritik Tespit ve Güvenlik

Afetin meydana gelmesinden sonraki ilk bir saat, hızlı tespit ve güvenlik sağlama evresidir.

Bu evrede;

- Belediye kriz yönetim sistemi aktif hale getirilir.
- Engellilik odaklı koordinasyon sorumlusu kriz merkezine entegre edilir.
- Önceden oluşturulmuş risk envanteri üzerinden yüksek destek gereksinimi olan bireylerin mahalle bazlı listesi kriz merkezine açılır.
- Erişilebilir acil bilgilendirme mesajı yayımlanır.

Tahliye gerektiren durumlarda;

- Hareket kısıtlılığı bulunan bireylerin öncelikli güvenli çıkışı sağlanır.
- İşitme ve görme engelli bireyler için eş zamanlı görsel ve sesli yönlendirme yapılır.
- Panik ve bilgi kirliliğinin önlenmesi için sade ve doğrulanmış içerik paylaşılır.

Bu aşamada amaç, risk altındaki bireylerin durumunun hızlı biçimde tespit edilmesi ve güvenli alana erişimin sağlanmasıdır.

6.3. İlk 6 Saat: Organize Müdahale ve Önceliklendirme

İlk 6 saat içinde müdahale, bireysel kurtarma çabasından organize ve sistematik bir yapıya dönüşür.
Bu evrede;

- Mahalle düzeyinde yüksek risk kategorisinde yer alan bireyler kontrol edilir.
- Tıbbi cihaza bağımlı bireyler için enerji sürekliliği planı devreye alınır.
- Yalnız yaşayan engelli bireyler için refakat ve destek organizasyonu sağlanır.
- Kurumsal bakım merkezlerinin durumu kontrol edilir; tahliye gerekiyorsa önceden tanımlanmış protokol uygulanır.

Geçici toplanma alanlarında;

- Fiziksel erişilebilirlik hızlı denetim listesi ile kontrol edilir.
- Geçici yönlendirme sistemleri kurulur.
- Yardım dağıtım sürecinde erişilebilir sıra düzeni oluşturulur.

Bu aşamada müdahale, sistematik ve eşgüdümlü hale getirilir; dağınık uygulamaların önüne geçilir.

6.4. İlk 24 Saat: Barınma ve Hizmet Sürekliliği

İlk 24 saat, güvenli barınma ve temel hizmetlerin sağlanması evresidir.
Bu süreçte;

- Geçici barınma alanlarının erişilebilirliği denetlenir ve eksiklikler giderilir.
- Engelli bireylerin mahremiyeti ve kişisel güvenliği sağlanır.
- Sağlık hizmetlerine erişim organizasyonu yapılır.
- Psikososyal destek hizmetleri başlatılır.

Özellikle;

- Engelli kadınlar ve çocuklar için güvenli alan düzenlemesi yapılır.
- Yardım malzemelerinin dağıtımı sırasında ayrımcılık oluşmaması için izleme mekanizması işletilir.

- Bilgilendirme süreçleri düzenli aralıklarla erişilebilir formatta tekrarlanır.

Bu aşamada yalnızca fiziksel güvenlik değil, onur ve hak temelli yaklaşım da korunur.

6.5. İlk 72 Saat: Stabilizasyon ve İzleme

İlk 72 saat sonunda müdahale süreci stabilizasyon evresine girer.
Bu evrede;

- Tüm yüksek risk kategorisindeki bireylerin durumu tekrar gözden geçirilir.
- Geçici barınma alanlarındaki erişilebilirlik uygulamaları değerlendirilir.
- Tıbbi ve bakım hizmetlerinin sürekliliği izlenir.
- Hak ihlali veya hizmete erişim sorunu bildirimleri toplanır ve çözümlenir.

Kriz merkezi tarafından engellilik odaklı müdahaleye ilişkin kısa değerlendirme raporu hazırlanır. Bu rapor; müdahale sürecinde yaşanan güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyar ve sonraki iyileştirme çalışmalarına temel oluşturur.

6.6. Tahliye Protokolü

Tahliye süreçleri; engel türüne göre farklılaşan ihtiyaçları dikkate alacak biçimde planlanır.

- Hareket kısıtlılığı bulunan bireyler için uygun ekipman ve personel görevlendirilir.
- Görme engelli bireyler için güvenli yönlendirme sağlanır.
- İşitme engelli bireyler için görsel iletişim araçları kullanılır.
- Zihinsel veya psikososyal engeli bulunan bireyler için sakinleştirici ve destekleyici iletişim yöntemleri uygulanır.

Tahliye sırasında aile bütünlüğü korunur; bakım veren–engelli birey ayrılığına yol açacak uygulamalardan kaçınılır.

6.7. Erişilebilir İletişim Protokolü

Acil bilgilendirme ve yönlendirme içerikleri;

- İşaret dili desteği,
- Sesli anons,
- Yazılı metin,
- Kolay okunur format şeklinde eş zamanlı sunulur.

Bilgi paylaşımı tek yönlü değil; geri bildirim alınabilir biçimde yapılandırılır.

6.8. İnsan Hakları ve Koruma Mekanizması

Afet ortamında engelli bireyler ayrımcılık, ihmal veya istismar riski ile karşı karşıya kalabilir. Bu nedenle;

- Başvuru ve şikâyet mekanizması açık şekilde tanımlanır.
- Barınma alanlarında izleme yapılır.
- Hak ihlali iddiaları hızlı biçimde değerlendirilir.

Bu mekanizma, müdahalenin yalnızca teknik değil; hak temelli olduğunu gösterir.

7. Erişilebilir İletişim ve Bilgi Yönetimi

Afet ve acil durumlarda bilgiye zamanında, doğru ve erişilebilir biçimde ulaşamamak; fiziksel risk kadar ciddi sonuçlar doğurabilir. Engelli bireyler açısından iletişim kopukluğu, yalnızca yön bulma güçlüğü değil; tahliye gecikmesi, yanlış yönlendirme, panik ve ikincil travma riski anlamına gelir.
Bu nedenle erişilebilir iletişim; planın destekleyici unsuru değil, müdahalenin asli bileşenidir. Bilgi yönetimi ise yalnızca veri toplama değil; doğru bilginin doğru zamanda, doğru formatta, doğru kişiye ulaştırılması sürecidir.

7.1. İletişim Stratejisinin Temel İlkeleri

Erişilebilir iletişim stratejisi şu ilkelere dayanır:

- Çoklu format ilkesi
- Eş zamanlılık
- Doğrulanmış içerik
- Sade ve anlaşılır dil
- Süreklilik
- Geri bildirim mekanizması

Acil bilgilendirme, yalnızca metin paylaşımı olarak değil; görsel, işitsel ve dijital araçların birlikte kullanıldığı bir sistem olarak tasarlanır.

7.2. Çoklu Formatlı Acil Bilgilendirme Sistemi

Afet anında yayımlanan her bilgilendirme içeriği;

- Sesli anons
- Yazılı metin
- İşaret dili destekli video
- Kolay okunur içerik
- Dijital platform paylaşımı şeklinde çoklu formatta hazırlanır.

İşitme engelli bireyler için görsel bilgilendirme; yalnızca altyazı eklemekten ibaret değildir. Görsel ikonlar, yönlendirme sembolleri ve sade grafik tasarım unsurları kullanılır.

Görme engelli bireyler için sesli bilgilendirme; net, anlaşılır ve tekrar eden aralıklarla yapılır.

Zihinsel veya bilişsel farklılık gösteren bireyler için hazırlanacak içeriklerde kısa cümleler, açık yönergeler ve karmaşık teknik ifadelerden kaçınılır.

7.3. Erken Uyarı ve Alarm Sistemleri

Erken uyarı sistemleri, erişilebilirlik kriterlerine göre tasarlanır.

- Yalnızca sesli siren sistemi yeterli kabul edilmez.
- Görsel uyarı sistemleri (ışıklı bildirim, ekran duyurusu vb.) destekleyici olarak kullanılır.
- Dijital bildirim sistemleri, mobil uygulamalar ve kısa mesaj altyapısı erişilebilir tasarlanır.

Uyarı mesajları standartlaştırılmış, önceden hazırlanmış ve kriz anında hızlı biçimde uyarlanabilir içeriklerden oluşur.

7.4. Kriz İletişim Merkezi ve Bilgi Akışı

Afet anında bilgi kirliliğinin önlenmesi için merkezi bir kriz iletişim yapısı oluşturulur.

Bu yapı;

- Tek doğrulanmış bilgi kaynağı prensibiyle çalışır.
- Sosyal medya ve dijital platformları aktif biçimde kullanır.
- Yanlış bilgi ve söylentilere karşı hızlı düzeltme mekanizması işletir.

Engellilik odaklı bilgilendirme; genel kriz mesajlarının ekine bırakılmaz, her açıklamada erişilebilirlik ve kapsayıcılık dikkate alınır.

7.5. Veri Yönetimi ve Koruma İlkeleri
Afet sürecinde engelli bireylere ilişkin veri kullanımı, yüksek hassasiyet gerektirir.
Veri yönetimi şu esaslara dayanır:

- Kişisel verilerin korunması
- Yetkilendirilmiş erişim
- Amaçla sınırlı kullanım
- Güvenli dijital altyapı
- Kriz sonrası veri değerlendirme ve arşivleme

Veri paylaşımı; yalnızca görev tanımı bulunan personel ile sınırlı tutulur.
Mahalle bazlı envanter verileri, kamuya açık biçimde yayımlanmaz; yalnızca müdahale amaçlı kullanılır.

7.6. İki Yönlü İletişim ve Geri Bildirim Mekanizması
Erişilebilir iletişim yalnızca bilgi aktarmak değil; bilgi almak anlamına da gelir.
Bu kapsamda;

- Afet hattı ve başvuru kanalları erişilebilir tasarlanır.
- İşaret dili destekli iletişim imkânı sağlanır.
- Dijital başvuru kanalları erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilir.
- Barınma alanlarında geri bildirim noktaları oluşturulur.

Toplanan geri bildirimler kriz merkezi tarafından değerlendirilir ve müdahale sürecine entegre edilir.

7.7. Medya ve Kamuoyu Yönetimi
Afet ortamında medyanın kullandığı dil ve yaklaşım, engelli bireylerin temsili açısından önemlidir.
Belediye;

- Onur ve hak temelli iletişim dili kullanır.
- Engelli bireyleri mağduriyet söylemi üzerinden değil, hak sahibi bireyler olarak tanımlar.
- Görsel materyal kullanımında mahremiyet ilkesine uyar.

Kamuoyu bilgilendirmesinde ayrımcı, damgalayıcı veya dramatize edici ifadelerden kaçınılır.

7.8. Süreklilik ve Güncelleme
Erişilebilir iletişim altyapısı afet öncesi dönemde test edilir ve tatbikatlarla gözden geçirilir.
Afet sonrasında yapılan değerlendirme raporlarında;

- Hangi bilgilendirme kanallarının etkili olduğu,
- Hangi noktada erişim sorunu yaşandığı,
- Hangi içeriklerin anlaşılmadığı analiz edilir ve sistem güncellenir.

8. Tahliye, Barınma ve Temel Hizmetlere Erişim

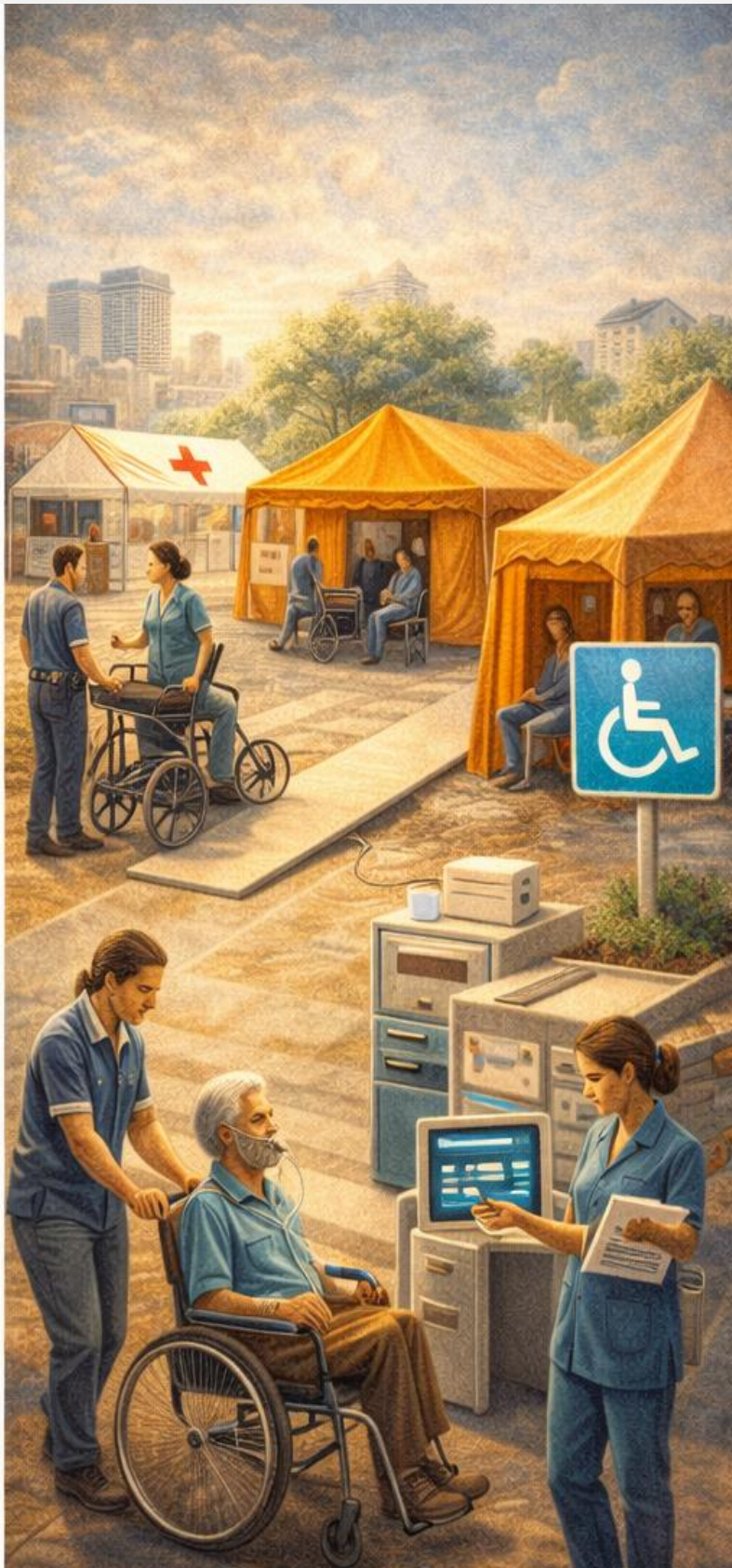
Afet ve acil durumlarda engelli bireylerin güvenliğinin sağlanması; yalnızca fiziksel tahliye ile sınırlı değildir. Güvenli, erişilebilir ve onur temelli bir müdahale; tahliye sürecinin planlanması, geçici barınma alanlarının erişilebilir düzenlenmesi ve temel hizmetlerin kesintisiz sunulması ile mümkündür.
Bu bölüm; tahliye ve barınma süreçlerini insan hakları, erişilebilirlik ve operasyonel etkinlik ilkeleri doğrultusunda tanımlar.

8.1. Tahliye Planlaması ve Önceliklendirme Esasları
Tahliye süreçleri, afet türüne ve risk düzeyine göre farklılaşmakla birlikte; engelli bireyler açısından standartlaştırılmış bir yaklaşım gerektirir.
Tahliye planlaması şu unsurları içerir:

- Engel türüne göre ihtiyaç analizi
- Güvenli çıkış güzergâhlarının belirlenmesi
- Tahliye ekiplerinin önceden eğitilmiş olması
- Refakat ve aile bütünlüğünün korunması

Hareket kısıtlılığı bulunan bireyler için bina içi tahliye ekipmanları ve destek personeli görevlendirilir. Görme engelli bireyler için yönlendirme, fiziksel temas ve sözlü açıklama eşliğinde yapılır. İşitme engelli bireyler için görsel işaretler ve doğrudan yüz yüze iletişim esas alınır.
Zihinsel veya psikososyal engeli bulunan bireylerde tahliye süreci sakin, güven verici ve aceleci olmayan bir yaklaşımla yürütülür.
Tahliye sırasında;

- Aile üyelerinin ayrılmaması,
- Bakım veren–engelli birey ilişkisinin korunması,
- Yardım sürecinde mahremiyetin gözetilmesi temel ilkedir.
-

8.2. Kurumsal Bakım Alanlarının Tahliyesi

Bakım merkezleri, rehabilitasyon kurumları, hastaneler ve yurtlar gibi toplu yaşam alanlarında bulunan engelli bireyler için ayrı tahliye protokolü uygulanır.
Bu protokol;

- Kurum bazlı tahliye planının önceden hazırlanmasını,
- Transfer araçlarının erişilebilir olmasını,
- Gidecekleri yerin önceden belirlenmesini,
- Tıbbi ve bakım sürekliliğinin kesintiye uğramamasını öngörür.

Kurum yöneticileri, kriz anında belediye kriz merkezi ile doğrudan iletişim kurar ve planlı tahliye prosedürü devreye alınır.

8.3. Geçici Toplanma ve Barınma Alanlarının Erişilebilirliği

Toplanma ve geçici barınma alanları; yalnızca kapasite açısından değil, erişilebilirlik açısından da değerlendirilir.
Erişilebilirlik;

- Düz ve güvenli zemin,
- Rampalı giriş-çıkış,
- Erişilebilir tuvalet ve hijyen alanı,
- Yeterli aydınlatma,
- Açık ve anlaşılır yönlendirme işaretleri unsurlarını içerir.

Barınma alanlarında yerleşim planı yapılırken;

- Hareket kısıtlılığı bulunan bireylerin girişe yakın konumlandırılması,
- Mahremiyet alanlarının korunması,
- Refakat eden kişinin aynı alanda kalabilmesi esas alınır.

8.4. Yardım Dağıtımı ve Hizmete Erişim

Afet ortamında yardım dağıtımı sırasında engelli bireylerin sırada beklemesi veya erişim engeli yaşaması hak ihlali doğurabilir.
Bu nedenle;

- Öncelikli hizmet mekanizması oluşturulur,
- Erişilebilir sıra sistemi uygulanır,
- Yardım paketleri bireysel ihtiyaç farklılıklarına göre düzenlenir.

Görme engelli bireyler için yardım malzemelerinin içeriği sözlü olarak açıklanır. İşitme engelli bireyler için yazılı bilgilendirme sağlanır.

8.5. Sağlık ve Tıbbi Destek Sürekliliği

Afet ortamında engelli bireylerin en kritik ihtiyaçlarından biri sağlık hizmetlerine kesintisiz erişimdir.
Bu kapsamda;

- Tıbbi cihaza bağımlı bireyler için alternatif enerji planı devreye alınır.
- Süreğen hastalığı bulunan bireyler için ilaç temini koordine edilir.
- Rehabilitasyon ve bakım hizmetlerinin geçici düzenlemeleri yapılır.

Sağlık birimleri ile sürekli iletişim sağlanır; müdahale sürecinde gecikmeye yol açacak bürokratik engeller en aza indirilir.

8.6. Psikososyal Destek ve Koruma

Afet deneyimi, engelli bireyler için daha yoğun travmatik etki yaratabilir.
Bu nedenle;

- Psikososyal ilk yardım ekipleri görevlendirilir.

- Çocuklar ve kadınlar için güvenli alan uygulaması yapılır.
- İstismar ve ihmal riskine karşı izleme mekanizması kurulur.

Barınma alanlarında sosyal destek hizmetleri erişilebilir biçimde sunulur.

8.7. Ulaşım ve Transfer Düzenlemeleri

Tahliye ve transfer süreçlerinde kullanılan araçların erişilebilir olması zorunludur.
Transfer planlamasında;

- Tekerlekli sandalye erişimi,
- Refakatçi kapasitesi,
- Güvenli sabitleme sistemi dikkate alınır.

Toplu transfer sırasında bireysel ihtiyaç farklılıkları gözetilir; aceleci ve düzensiz uygulamalardan kaçınılır.

8.8. İzleme ve Değerlendirme

Tahliye ve barınma sürecinin etkinliği; kriz sonrası değerlendirme raporu ile analiz edilir.
Bu analizde;

- Erişilebilirlik uygulamalarının yeterliliği,
- Hizmete erişimde yaşanan aksaklıklar,
- Hak ihlali riskleri somut biçimde ortaya konur.

Elde edilen bulgular doğrultusunda plan güncellenir.

9. Lojistik ve Destek Mekanizmaları

Afet ve acil durumlarda lojistik yönetimi; müdahalenin görünmeyen ancak belirleyici unsurudur. Engelli bireyler açısından lojistik eksiklik; gecikmiş yardım, uygun olmayan malzeme, erişilemeyen hizmet ve hayati risk anlamına gelebilir. Bu nedenle lojistik planlama, genel afet yönetimi çerçevesinin içinde engellilik perspektifi ile yeniden yapılandırılır.

Bu bölüm; yardım malzemelerinin temini, depolanması, dağıtımı, ulaşım organizasyonu, gönüllü yönetimi ve hizmet sürekliliği mekanizmalarını kapsar.

9.1. Lojistik Planlamanın Temel İlkeleri

Engellilik kapsayıcı lojistik sistemi şu esaslara dayanır:

- İhtiyaç temelli planlama
- Önceden tanımlanmış tedarik zinciri
- Erişilebilir dağıtım modeli

- Önceliklendirme kriterlerinin açıklığı
- Şeffaf ve izlenebilir süreç

Lojistik planlama yalnızca genel nüfus kapasitesine göre değil; engelli bireylerin farklı ihtiyaçlarına göre şekillendirilir.

9.2. İhtiyaç Tespiti ve Kategorilendirme

Afet sonrası yardım organizasyonu, standart paket dağıtımı şeklinde yürütülmez.
Engelli bireylerin ihtiyaçları;

- Tıbbi destek malzemesi
- Hijyen ve kişisel bakım gereksinimi

- Yardımcı cihaz desteği
- Beslenme ve özel diyet ihtiyacı
- İletişim ve yönlendirme araçları başlıklarında ayrı ayrı değerlendirilir.

Mahalle bazlı veri envanteri, yardım planlamasının temelini oluşturur. Bu veri; kişisel mahremiyeti ihlal etmeyecek şekilde kullanılır.

9.3. Tedarik Zinciri ve Ön Hazırlık

Belediye; afet öncesi dönemde kritik malzeme listesi oluşturur ve tedarik kanallarını belirler.
Bu kapsamda;

- Geçici rampa ve erişilebilirlik ekipmanları
- Taşınabilir aydınlatma ve yönlendirme sistemleri
- Tıbbi destek malzemeleri
- Hijyen ve bakım ürünleri
- Psikososyal destek materyalleri öncelikli tedarik kalemleri arasında yer alır.

Tedarik zinciri; yerel üreticiler, kamu kurumları ve sivil toplum ile koordineli şekilde planlanır. Kriz anında tek bir kaynağa bağımlı kalınmaması için alternatif tedarik seçenekleri belirlenir.

9.4. Depolama ve Dağıtım Organizasyonu

Depolama alanları; erişilebilirlik, güvenlik ve hızlı sevkiyat kriterlerine göre planlanır.
Dağıtım organizasyonu sırasında:

- Engelli bireyler için öncelikli hizmet mekanizması uygulanır.
- Sıra düzeni erişilebilir biçimde tasarlanır.
- Dağıtım noktaları fiziksel erişilebilirlik kriterlerine uygun seçilir.

Dağıtım süreci kayıt altına alınır ve şeffaflık ilkesi doğrultusunda izlenir.

9.5. Yardımcı Cihaz ve Destek Ekipmanı Yönetimi

Afet ortamında tekerlekli sandalye, baston, işitme cihazı gibi yardımcı araçların kaybı veya zarar görmesi mümkündür.
Bu nedenle;

- Acil destek ekipmanı temin mekanizması oluşturulur.
- Gönüllü teknik destek ağı belirlenir.
- Basit onarım ve geçici çözüm kapasitesi planlanır.

Bu destek, bireyin bağımsız hareket kapasitesinin korunması açısından kritik önemdedir.

9.6. Ulaşım ve Sevkiyat Yönetimi

Lojistik planlama; yalnızca malzeme değil, insan sevkiyatını da kapsar.
Tahliye ve transfer süreçlerinde kullanılacak araçların erişilebilir olması esastır. Sevkiyat planlamasında;

- Refakatçi kapasitesi
- Güvenli sabitleme sistemi
- Acil durum ekipmanı dikkate alınır.

Ulaşım organizasyonu sırasında önceliklendirme kriterleri yazılı prosedüre dayanır.

9.7. Gönüllü Yönetimi ve Koordinasyon

Afet ortamında gönüllü desteği önemli olmakla birlikte, koordinasyonsuz gönüllülük müdahaleyi zorlaştırabilir.
Bu nedenle gönüllü yönetimi:

- Önceden kayıtlı gönüllü listesi
- Rol ve görev tanımı
- Eğitim ve bilgilendirme
- Kriz anı iletişim zinciri esaslarına göre yürütülür.

Engelli bireylerle doğrudan temas kuracak gönüllüler için özel bilgilendirme yapılır. Hak temelli yaklaşım ve mahremiyet ilkesi vurgulanır.

9.8. Finansman ve Kaynak Sürekliliği

Lojistik sürdürülebilirlik; yalnızca mevcut stokla değil, kaynak planlaması ile sağlanır.
Belediye;

- Afet fonları
- Merkezi destek mekanizmaları
- İşbirliği protokolleri
- Bağış ve sponsorluk yönetimi çerçevesinde şeffaf ve hesap verebilir bir finansal plan oluşturur.

Kaynak kullanımı kayıt altına alınır ve kriz sonrası raporlanır.

9.9. İzleme ve Denetim

Lojistik süreçler;

- Dağıtım hızı
- Erişilebilirlik uygulaması
- İhtiyaç karşılanma oranı
- Şikâyet ve geri bildirimler gibi göstergeler üzerinden değerlendirilir.

Kriz sonrasında hazırlanacak değerlendirme raporu; lojistik kapasitenin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyar ve iyileştirme planına temel oluşturur.

10. İzleme, Değerlendirme ve Güncelleme Mekanizması

Yerel Yönetim Acil Müdahale Planının etkinliği; yalnızca hazırlanmış olmasına değil, uygulanma kapasitesine, ölçülebilirliğine ve sürekli iyileştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle plan, statik bir belge olarak değil; uygulama sonuçlarına göre düzenli olarak gözden geçirilen, kurumsal öğrenmeye açık ve hesap verebilir bir yönetişim aracı olarak ele alınır.
İzleme ve değerlendirme mekanizması; müdahalenin insan hakları temelli, erişilebilir ve etkili biçimde yürütülüp yürütülmediğini sistematik olarak analiz etmeyi amaçlar.

10.1. İzleme Çerçevesinin Amacı

İzleme süreci şu sorulara yanıt üretir:

- Müdahale süreçlerinde erişilebilirlik standartları uygulanmış mıdır?
- Engelli bireyler hizmetlere eşit biçimde erişebilmiş midir?
- Tahliye ve barınma süreçlerinde ayrımcılık veya ihmal yaşanmış mıdır?
- Birimler arası koordinasyon etkin biçimde işlemiş midir?
- Lojistik ve bilgi yönetimi sistemi işlevsel midir?

Bu değerlendirme; bireysel performans değil, kurumsal işleyiş analizi olarak yürütülür.

10.2. Performans Göstergeleri

Planın uygulanabilirliğini ölçmek için nicel ve nitel göstergeler tanımlanır. Bu göstergeler, planın ekinde yer alan izleme matrisi ile ilişkilendirilir.
Örnek gösterge alanları şunlardır:

- İlk 72 saat içinde yüksek risk kategorisindeki bireylerin erişim oranı
- Geçici barınma alanlarında erişilebilirlik kriterlerinin sağlanma durumu
- Erişilebilir bilgilendirme mesajlarının zamanında yayımlanma oranı
- Yardım dağıtımında öncelikli hizmet mekanizmasının uygulanma durumu
- Psikososyal destek hizmetine yönlendirilen birey sayısı

- Geri bildirim ve şikâyetlerin çözüm süresi

Göstergeler, gerçekçi ve ölçülebilir nitelikte belirlenir; veri üretmeyen veya doğrulanamayan ölçütler kullanılmaz.

10.3. Kurumsal İzleme Yapısı

İzleme süreci çok katmanlı biçimde yürütülür:
Birinci Katman – İç İzleme:
Belediyenin ilgili birimleri, sorumlu oldukları görev alanlarına ilişkin uygulama raporlarını hazırlar.
İkinci Katman – Koordinasyon Değerlendirmesi:
Engellilik odaklı koordinasyon yapısı; birimler arası işleyişi ve müdahale bütünlüğünü değerlendirir.
Üçüncü Katman – Katılımcı İzleme:
Engelli örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşları; barınma alanları ve hizmet sunum süreçlerinde izleme yaparak geri bildirim sağlar.
Bu çok katmanlı yapı; planın yalnızca kurum içi değerlendirmeye dayanmasını önler.

10.4. Raporlama Süreci

Her afet veya tatbikat sonrasında yazılı değerlendirme raporu hazırlanır. Bu rapor;

- Uygulanan müdahale adımlarını
- Karşılaşılan operasyonel güçlükleri
- Erişilebilirlik ve hak temelli yaklaşım açısından tespit edilen eksiklikleri
- İyileştirme önerilerini içerir.

Rapor, belediye yönetimine ve gerekli görüldüğünde Belediye Meclisine sunulur.

10.5. Geri Bildirim ve Şikâyet Mekanizması

Afet ortamında engelli bireyler veya yakınları; hizmete erişimde yaşadıkları sorunları bildirebilmelidir.
Bu kapsamda;

- Erişilebilir başvuru kanalları oluşturulur.
- İşaret dili destekli iletişim imkânı sağlanır.
- Yazılı, sözlü ve dijital başvuru seçenekleri sunulur.

Başvurular kayıt altına alınır ve belirli süre içinde değerlendirilir.

10.6. Güncelleme ve Revizyon Süreci

Plan;

- Afet sonrası değerlendirme raporları,
- Tatbikat sonuçları,
- Mevzuat değişiklikleri,
- Demografik ve risk değişimleri dikkate alınarak periyodik olarak gözden geçirilir.

Revizyon sürecine ilgili birimler, sivil toplum ve akademik temsilciler davet edilir.
Güncellenen plan; belediye meclisine sunularak kurumsal geçerliliği sürdürülür.

10.7. Kurumsal Öğrenme ve Sürdürülebilirlik

İzleme süreci yalnızca eksiklik tespiti için değil, kurumsal öğrenme için de kullanılır.
Afet sonrası analizlerde edinilen deneyimler;

- Eğitim programlarına entegre edilir,
- Tatbikat senaryolarına yansıtılır,
- Lojistik ve iletişim sistemlerinde iyileştirme sağlar.

Bu yaklaşım, planın her afet sonrasında daha güçlü ve daha kapsayıcı hale gelmesini amaçlar.

11. Uygulama Takvimi ve Kurumsallaşma Yol Haritası

Yerel Yönetim Acil Müdahale Planının hazırlanmış olması, tek başına yeterli değildir. Planın kurumsal işleyişe entegre edilmesi, bütçe ve performans sistemine bağlanması, personel görev tanımlarına yansıtılması ve Belediye Meclisi kararı ile politika niteliği kazanması gereklidir. Bu nedenle uygulama takvimi; yalnızca zaman planlaması değil, kurumsallaşma stratejisinin çerçevesidir.
Bu yol haritası; planın belediye yönetim sistemi içinde sürdürülebilir bir kamu politikası haline gelmesini hedefler.

11.1. Kurumsal Onay ve Politika Niteliği Kazandırma

Planın ilk aşaması, belediye yönetimi tarafından kurumsal olarak benimsenmesi ve Belediye Meclisi onayına sunulmasıdır.
Bu süreçte:

- Planın özet politika notu hazırlanır.
- Hukuki ve idari uygunluk değerlendirmesi yapılır.
- Belediye meclisine sunum gerçekleştirilir.
- Planın belediyenin afet yönetim sistemi ile entegrasyonu karara bağlanır.

Meclis kabulü, planın kurumsal bağlayıcılığını güçlendirir ve birimler açısından sorumlulukların resmiyet kazanmasını sağlar.

11.2. Kurumsal Entegrasyon ve Görev Tanımlarının Güncellenmesi

Planın kabulünü takiben;

- İlgili birimlerin görev tanımları güncellenir.
- Performans programına ilgili faaliyetler eklenir.
- Stratejik plan ile uyum kontrolü yapılır.
- Afet yönetim planı ekleri revize edilir.

Bu aşama, planın yalnızca kriz anında başvurulan bir belge olmaktan çıkmasını ve belediyenin idari işleyişine entegre olmasını sağlar.

11.3. Bütçe ve Kaynak Planlaması

Kurumsallaşmanın en önemli unsurlarından biri mali sürdürülebilirliktir.
Bu kapsamda;

- Erişilebilirlik iyileştirmeleri için bütçe kalemleri oluşturulur.
- Eğitim ve tatbikat faaliyetleri için yıllık ödenek planlanır.
- Lojistik ve ekipman ihtiyaçları performans bütçesine entegre edilir.

Planın uygulanması için gerekli mali kaynaklar, genel bütçe içinde görünür ve izlenebilir hale getirilir.

11.4. Eğitim ve Kapasite Sürekliliği

Uygulama takvimi; personel eğitimi ve tatbikat programını yıllık döngüye bağlar.

- Yeni personel için zorunlu oryantasyon modülü oluşturulur.
- Yıllık en az bir masa başı tatbikat ve bir saha tatbikatı planlanır.
- Eğitim içerikleri, afet sonrası değerlendirme raporlarına göre güncellenir.
-

Bu süreç, kurumsal hafızanın güçlenmesini sağlar.

11.5. Katılımcı Kurumsallaşma

Sivil toplum ve üniversitelerle işbirliği, uygulama sürecinde süreklilik kazanır.

- Yıllık değerlendirme toplantısı düzenlenir.
- İzleme bulguları paylaşılır.
- Geliştirme önerileri kayıt altına alınır.

Bu yaklaşım, planın yalnızca belediye içi bir düzenleme olmaktan çıkıp yerel yönetişim modeline dönüşmesini sağlar.

11.6. Periyodik Gözden Geçirme Takvimi

Planın güncelliğini koruması için belirli aralıklarla gözden geçirilmesi esastır.

Gözden geçirme;

- Tatbikat sonuçları,
- Afet sonrası uygulama deneyimleri,
- Demografik değişimler,
- Mevzuat güncellemeleri dikkate alınarak yapılır.

Revizyon süreci yazılı rapor ile kayıt altına alınır ve gerekli durumlarda meclis onayına sunulur.

11.7. Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Kültür

Planın kalıcı etkisi; afet yönetiminde engellilik perspektifinin kurumsal kültüre yerleşmesi ile mümkündür.

Bu kapsamda;

- Erişilebilirlik kriterleri yeni projelerde standart haline getirilir.
- Afet risk azaltma çalışmalarında engelli bireylerin görüşü sistematik olarak alınır.
- Belediye içi karar alma süreçlerinde eşitlik ve kapsayıcılık ilkesi gözetilir.

12. Uygulama Takvimi ve Yol Haritası

Yerel Yönetim Acil Müdahale Planının etkinliği; hazırlanmış bir belge olmasından ziyade, sistematik biçimde uygulanmasına ve kurumsal yapıya entegre edilmesine bağlıdır. Bu bölüm; planın aşamalı biçimde hayata geçirilmesini, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini ve uzun vadede sürdürülebilir bir belediye politikası haline gelmesini sağlayacak yol haritasını ortaya koymaktadır.
Uygulama takvimi üç aşamalı olarak ele alınmıştır: kısa vadeli uygulama adımları, orta vadeli kapasite geliştirme süreci ve uzun vadeli kurumsallaşma hedefi.

12.1. Kısa Vadeli Adımlar

Kısa vadeli adımlar; planın kabulü sonrasında derhal başlatılması gereken, idari ve operasyonel zemini güçlendiren uygulamalardır. Bu aşama, planın “kâğıt üzerinde” kalmaması için kritik öneme sahiptir.
Bu kapsamda öncelikli olarak:

- Planın ilgili tüm belediye birimlerine resmi yazı ile bildirilmesi ve iç genelge ile yürürlüğe konulması sağlanır.
- Engellilik odaklı afet koordinasyon sorumluluğu yazılı görev tanımı ile netleştirilir.
- Birimler arası sorumluluk matrisi iç yazışma ile teyit edilir.
- Mevcut afet planı ile uyum analizi yapılır ve çakışan alanlar giderilir.
- Erişilebilir iletişim protokolleri test edilir.
- Mahalle bazlı risk envanteri gözden geçirilir ve güncelleme süreci başlatılır.

Bu aşamada ayrıca belediye personeline yönelik bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilir. Amaç; planın teknik içeriğini aktarmak kadar, kapsayıcı afet yönetimi anlayışının kurumsal olarak benimsenmesini sağlamaktır.
Kısa vadeli dönemde en az bir masa başı senaryo çalışması yapılır ve ilk değerlendirme raporu hazırlanır.

12.2. Orta Vadeli Kapasite Geliştirme
Orta vadeli aşama; planın kurumsal kapasiteye dönüşmesini hedefler. Bu süreçte yalnızca prosedürler değil, insan kaynağı, altyapı ve işbirliği mekanizmaları güçlendirilir.
Bu çerçevede:

- Tüm ilgili birimler için modüler eğitim programı uygulanır.
- Engellilik kapsayıcı tatbikat programı yıllık takvime bağlanır.
- Geçici barınma alanlarının erişilebilirlik denetimi yapılır ve eksiklikler giderilir.
- Yardım dağıtım sisteminin erişilebilirlik testleri gerçekleştirilir.
- Gönüllü koordinasyon sistemi yapılandırılır.
- Üniversitelerle teknik işbirliği protokolü oluşturulur.

Orta vadede ayrıca veri altyapısı güçlendirilir. Risk kategorilendirme sistemi güncellenir ve kritik destek gereksinimi olan bireyler için müdahale süresi analiz edilir.
Bu aşama sonunda planın yalnızca kriz anında devreye giren bir belge değil; tatbikatlarla test edilmiş ve uygulanabilirliği kanıtlanmış bir sistem haline gelmesi hedeflenir.

12.3. Uzun Vadeli Kurumsallaşma Hedefi
Uzun vadeli hedef; engellilik kapsayıcı afet yönetiminin belediyenin kurumsal kültürüne yerleşmesi ve sürdürülebilir kamu politikası niteliği kazanmasıdır.
Bu doğrultuda:

- Planın stratejik plana ve performans programına entegre edilmesi sağlanır.
- Erişilebilirlik standartları yeni yatırım ve proje süreçlerine dahil edilir.
- Afet risk azaltma politikalarında engelli bireylerin katılım mekanizması oluşturulur.
- Yıllık değerlendirme raporu Belediye Meclisine sunulur.
- İzleme ve güncelleme döngüsü kurumsal prosedüre bağlanır.

Uzun vadede amaç; afet yönetiminde engellilik perspektifinin ayrı bir başlık olarak değil, belediyenin tüm hizmet alanlarına entegre edilmiş bir ilke haline gelmesidir.

Sonuç

Bu Yerel Yönetim Acil Müdahale Planı; afet ve acil durumlarda engelli bireylerin yaşam hakkını, kişi güvenliğini ve temel hizmetlere eşit erişimini güvence altına almak amacıyla yerel yönetim düzeyinde uygulanabilir, sorumlulukları açık ve izlenebilir bir müdahale sistemi ortaya koymaktadır. Plan, genel afet planlarının yerine geçen bir belge değil; mevcut kriz yönetim yapısını engellilik perspektifiyle güçlendiren, sahaya dönük protokoller ve kontrol araçlarıyla desteklenen tamamlayıcı bir çerçevedir.
Planın temel değeri; müdahale süreçlerini kişisel inisiyatiflere bırakmayan, kurumsal görev dağılımını netleştiren ve erişilebilirlik standartlarını operasyonun ayrılmaz parçası haline getiren bir yaklaşımı kurumsallaştırmasıdır. İlk 72 saat protokolü, sorumluluk matrisi, erişilebilir iletişim ve barınma standartları, hak temelli izleme mekanizması ve tatbikat değerlendirme araçları; planın yalnızca “iyi niyet” düzeyinde kalmasını önleyerek uygulamaya dayalı bir performans ve hesap verebilirlik zemini oluşturmaktadır.
Planın hazırlanma sürecinde benimsenen DiploHack ortak tasarım yöntemi, geniş katılımlı uzman anketi ve iyi uygulama incelemeleri; planın teknik doğruluğunu, bütüncül bakışını ve yerel yönetim pratikleriyle uyumunu güçlendirmiştir. Bu yöntemsel çerçeve, planın sahada

uygulanabilirliğini artırdığı gibi, belediye–sivil toplum–üniversite işbirliğini kalıcı bir yönetişim modeline dönüştürmek için gerekli zemini de sağlamıştır.

Planın kurumsal etki yaratabilmesi; Belediye Meclisi tarafından kabul edilerek bağlayıcılık kazanmasına, belediye stratejik planı ve performans programı ile ilişkilendirilmesine ve düzenli izleme–güncelleme döngüsünün işletilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda plan; tatbikatlar, saha uygulamaları, geri bildirim mekanizmaları ve değerlendirme raporlarıyla sürekli geliştirilecek yaşayan bir doküman olarak ele alınmalıdır. Böylece engellilik kapsayıcı afet yönetimi; belediyenin kriz dönemlerinde başvurduğu geçici bir yaklaşım değil, yerel kamu hizmetlerinin bütününe yerleşen sürdürülebilir bir politika standardı haline gelecektir.

13. Ekler

KONTROL LİSTESİ
112
ACİL DURUM İLETİSİM
SORUMLU BİRİMLER
BARIINA ALANI
EĞİTİM VE TATBİKAT
TAHLİYE & BARİNMA
ÄTIg LANL igi

EK–1-İlk 72 Saat Operasyonel Kontrol Formu

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: ……
Konu: **İlk 72 Saat Operasyonel Kontrol Formu**

Afet Türü:
Afetin Başlangıç Tarihi ve Saati:
Uygulama Alanı:
Kriz Yönetim Merkezi Sorumlusu:
Formu Düzenleyen Birim:
Düzenleme Tarihi ve Saati:

A. İLK 1 SAAT KONTROL BÖLÜMÜ

Kontrol Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Saat	Açıklama
Kriz yönetim merkezi aktive edildi	☐	☐	☐		
Engellilik odaklı koordinasyon sorumlusu kriz masasına dahil edildi	☐	☐	☐		
Risk envanteri üzerinden yüksek destek gereksinimi olan birey listesi açıldı	☐	☐	☐		
Erişilebilir ilk bilgilendirme mesajı yayımlandı	☐	☐	☐		
Tahliye gerektiren alanlarda engelli bireylerin güvenli çıkışı sağlandı	☐	☐	☐		

İlk 1 Saat Değerlendirmesi:
.....

B. İLK 6 SAAT KONTROL BÖLÜMÜ

Kontrol Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Saat	Açıklama
Yalnız yaşayan engelli bireylerin mahalle bazlı kontrolü yapıldı	☐	☐	☐		
Tıbbi cihaza bağımlı bireyler için enerji sürekliliği sağlandı	☐	☐	☐		
Kurumsal bakım merkezlerinin durumu teyit edildi	☐	☐	☐		
Geçici toplanma alanlarının erişilebilirlik denetimi yapıldı	☐	☐	☐		
Yardım dağıtım noktalarında öncelikli hizmet mekanizması kuruldu	☐	☐	☐		

İlk 6 Saat Değerlendirmesi:
.....

C. İLK 24 SAAT KONTROL BÖLÜMÜ

Kontrol Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Saat	Açıklama
Geçici barınma alanlarında erişilebilir tuvalet ve hijyen alanları oluşturuldu	☐	☐	☐		
Psikososyal destek hizmetleri başlatıldı	☐	☐	☐		
Erişilebilir bilgilendirme güncellemeleri düzenli yapıldı	☐	☐	☐		
Refakat gereksinimi olan bireyler için destek organizasyonu sağlandı	☐	☐	☐		

İlk 24 Saat Değerlendirmesi:

.....

D. İLK 72 SAAT KONTROL BÖLÜMÜ

Kontrol Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Saat	Açıklama
Yüksek risk kategorisindeki bireylerin tamamı ile temas sağlandı	☐	☐	☐		
Tıbbi ve bakım hizmetlerinin sürekliliği kontrol edildi	☐	☐	☐		
Hak ihlali bildirimi alındı ve değerlendirildi	☐	☐	☐		
Ön değerlendirme raporu hazırlandı	☐	☐	☐		

İlk 72 Saat Değerlendirmesi:

.....

GENEL OPERASYONEL DEĞERLENDİRME

Müdahalenin Güçlü Yönleri:

.....

Tespit Edilen Eksiklikler:

.....

Acil İyileştirme Gerektiren Hususlar:

.....

RAPORLAMA VE ONAY

Formu Düzenleyen
Adı Soyadı:
Görevi:
İmza:
Tarih:

Birim Amiri
Adı Soyadı:
Görevi:
İmza:
Tarih:

Kriz Yönetim Merkezi Onayı
Adı Soyadı:
Görevi:
İmza:
Tarih:

EK–2: Birimler Arası Sorumluluk Matrisi

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: ……
Konu: **Birimler Arası Sorumluluk Matrisi**

Görev Alanı	**Sorumlu Birim**	**Destekleyici Birim**	**Uygulama Aşaması**	**Raporlama**
Risk envanteri güncelleme	Sosyal Hizmet	Bilgi İşlem	Afet öncesi	Koordinasyon birimi
Erişilebilir iletişim	Basın ve Halkla İlişkiler	Bilgi İşlem	Afet anı	Kriz merkezi
Barınma alanı erişilebilirliği	Fen İşleri	Zabıta	Afet anı	Kriz merkezi
Tıbbi destek koordinasyonu	Sağlık Hizmetleri	Sosyal Hizmet	Afet anı	Belediye yönetimi
Psikososyal destek	Sosyal Hizmet	STÖ işbirliği	Afet sonrası	Koordinasyon birimi

Bu tablo planın uygulama aşamasında genişletilerek detaylandırılır.

EK–3-Geçici Barınma Alanı Erişilebilirlik Denetim Formu

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: ……
Konu: **Geçici Barınma Alanı Erişilebilirlik Denetim Formu**

Barınma Alanı Adı:
Adres:
Denetim Tarihi:
Denetimi Yapan Birim/Kişi:
Saat:

A. Fiziksel Erişilebilirlik

Denetim Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Açıklama
Giriş-çıkış alanında rampa mevcut	☐	☐	☐	
Rampa güvenli, kaymaz yüzeyli ve uygun eğimde	☐	☐	☐	
Zemin kaygan değil ve engelsiz geçiş sağlanıyor	☐	☐	☐	
Tekerlekli sandalye ile dolaşım mümkün	☐	☐	☐	
Alan yeterli düzeyde aydınlatılmış	☐	☐	☐	
Geçici düzenlemeler (mobil rampa vb.) mevcut	☐	☐	☐	

B. Hijyen ve Mahremiyet

Denetim Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Açıklama
Erişilebilir tuvalet mevcut	☐	☐	☐	
Tuvalet alanı güvenli ve temiz	☐	☐	☐	
Duş/hijyen alanı erişilebilir	☐	☐	☐	
Kadınlar için güvenli alan oluşturulmuş	☐	☐	☐	
Çocuklar için güvenli alan mevcut	☐	☐	☐	
Refakatçi ile birlikte kalma imkânı sağlanıyor	☐	☐	☐	
Mahremiyet perdesi/ayrımı sağlanmış	☐	☐	☐	

C. Bilgilendirme ve Yönlendirme

Denetim Kriteri	Evet	Hayır	Kısmen	Açıklama
Yönlendirme tabelaları açık ve anlaşılır	☐	☐	☐	
Görsel yönlendirme sembolleri mevcut	☐	☐	☐	
İşaret dili destekli bilgilendirme sağlanıyor	☐	☐	☐	
Sesli anons düzenli ve anlaşılır	☐	☐	☐	
Kolay okunur bilgilendirme metni mevcut	☐	☐	☐	

Genel Değerlendirme:

.....

Acil İyileştirme Gerektiren Hususlar:

.....

EK–4-Erişilebilir İletişim Standartları Kontrol Formu

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: ……
Konu: **Erişilebilir İletişim Standartları Kontrol Formu**

Afet Türü:
Denetim Tarihi:
Sorumlu Birim:

Kontrol Alanı	Evet	Hayır	Kısmen	Açıklama
Tüm duyurular çoklu formatta yayımlandı	☐	☐	☐	
İşaret dili desteği sağlandı	☐	☐	☐	
Kolay okunur metin hazırlandı	☐	☐	☐	
Sesli bilgilendirme yapıldı	☐	☐	☐	
Dijital içerikler erişilebilirlik standartlarına uygun	☐	☐	☐	
Sosyal medya içerikleri erişilebilir	☐	☐	☐	
Geri bildirim hattı erişilebilir	☐	☐	☐	
Başvuru kanalları engelli bireyler için kullanılabilir	☐	☐	☐	

Tespit Edilen Sorunlar:
……
Düzeltici Önlem Önerileri:
……

EK–5-Hak Temelli İzleme Formu

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: ……
Konu: **Hak Temelli İzleme Formu**

Barınma Alanı / Hizmet Noktası:
Tarih:
İzleme Yapan:

A. Hizmete Erişim

Değerlendirme Alanı	Var	Yok	Kısmen	Açıklama
Hizmete erişimde ayrımcılık iddiası	☐	☐	☐	
Öncelikli hizmet mekanizması uygulanıyor	☐	☐	☐	
Yardım dağıtımında eşitlik sağlandı	☐	☐	☐	

B. Koruma ve Mahremiyet

Değerlendirme Alanı	Var	Yok	Kısmen	Açıklama
Mahremiyet ihlali tespit edildi	☐	☐	☐	
Güvenli alan düzenlemesi mevcut	☐	☐	☐	
Şikâyet mekanizması aktif	☐	☐	☐	

C. Geri Bildirim
Engelli bireylerden alınan geri bildirimler:
.....
Tespit edilen yapısal sorunlar:
.....
Önerilen düzeltici tedbirler:
.....

Ek–6-Tatbikat Değerlendirme Formu

T.C.
…… BELEDİYESİ
…… MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: ……
Konu: **Tatbikat Değerlendirme Formu**

Tatbikat Türü:
Tarih:
Senaryo Konusu:
Katılımcı Birimler:

Değerlendirme Kriteri	Yeterli	Yetersiz	Kısmen	Açıklama
Senaryo gerçekçi ve uygulanabilir	☐	☐	☐	
Erişilebilirlik uygulamaları yeterli	☐	☐	☐	
Birimler arası koordinasyon etkin	☐	☐	☐	
Müdahale süresi uygun	☐	☐	☐	
Erişilebilir iletişim sağlandı	☐	☐	☐	
Lojistik organizasyon yeterli	☐	☐	☐	

Genel Değerlendirme
……
Tespit Edilen Eksiklikler
……
İyileştirme Önerileri
……

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SİVİL KATILIM PROJESİ

Bu kitapçık Avrupa Birliği'nin "Sivil Katılım Hibe Programı" kapsamında sağladığı mali destekle hazırlanmıştır. Rapor içeriği, yalnızca Türkiye Sakatlar Derneği'nin sorumluluğundadır ve UNDP ile Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.